

Ministerieel besluit tot definitieve bescherming als archeologische site van een Romeinse vicus op het plateau 'De Kommel' in Dilsen-Stokkem (Dilsen)

DE VLAAMSE MINISTER VAN BUITENLANDS BELEID EN ONROEREND ERFGOED,

Gelet op het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013, artikel 6.1.1;

Gelet op het besluit van de Vlaamse Regering van 25 juli 2014 tot bepaling van de bevoegdheden van de leden van de Vlaamse Regering, artikel 6, 1°;

Gelet op het ministerieel besluit van 25 oktober 2018 tot voorlopige bescherming als archeologische site van een Romeinse vicus op het plateau 'De Kommel' in Dilsen-Stokkem (Dilsen);

Gelet op het openbaar onderzoek dat gehouden is van 16 januari 2019 tot en met 14 februari 2019 en waarvan de behandeling is opgenomen in bijlage;

Overwegende dat het waarderend onderzoek, uitgevoerd door ARON Archeologisch Projectbureau in opdracht van het agentschap Onroerend Erfgoed en waarvan de resultaten zijn opgenomen in het beschermingsdossier, de erfgoedwaarde van de Romeinse vicus op het plateau 'De Kommel' aantoonst;

Overwegende dat de Romeinse vicus op het plateau 'De Kommel' archeologische waarde bezit die als volgt wordt gemotiveerd:

Op het plateau 'De Kommel' werden de resten van een aanzienlijke Romeinse nederzetting, aan beide zijden van een Romeinse weg, in kaart gebracht. De informatiewaarde en het wetenschappelijk potentieel van de site in Dilsen-Stokkem met zijn nog grotendeels agrarische, onbebouwde karakter is hoog. Het bodemarchief van de site biedt, in tegenstelling tot andere gekende vertegenwoordigers van dit Romeinse nederzettingstype, nog wel de kans op zowel een grote contextuele gaafheid als een hoge toegankelijkheid voor verder archeologisch onderzoek. Ook de aanwezigheid van Merovingische begraving, met goed bewaarde skeletresten, is een zeldzaam gegeven voor Vlaanderen.

De bescherming als archeologische site beoogt in de eerste plaats een behoud van het archeologisch erfgoed op de plaats waar het zich in de bodem bevindt (een behoud *in situ*). Wanneer dit *in situ* behoud niet (meer) mogelijk is moet er steeds voor gezorgd worden dat, via archeologisch onderzoek enerzijds én een volledige integrale uitwerking en publicatie anderzijds, dit archeologisch bodemarchief wordt veiliggesteld (zogenaamd behoud *ex situ*),

BESLUIT:

Artikel 1. Met toepassing van artikel 6.1.1 tot en met artikel 6.1.11 van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 en artikel 6.2.1 van het Onroerenderfgoedbesluit van 16 mei 2014 worden de volgende onroerende goederen definitief beschermd als archeologische site:

een Romeinse vicus op het plateau 'De Kommel', Haagdoorn zonder nummer in Dilsen-Stokkem (Dilsen), bekend ten kadaster: Dilsen, 1ste afdeling, sectie A, perceelnummers

739D2, 739G, 739P2, 766A, 767B, 768B, 774F, 775A, 776, 777A, 778A, 779B, 780C, 780D, 781A, 782C, 784D, 785B, 786A, 787, 788B, 788K (deel), 789D (deel), 790A, 790C, 792A, 794, 795, 796, 797A, 821B, 822, 823, 824, 825, 826, 827A, 827B, 828, 829A, 830A, 832C, 833A2, 833S, 833T, 833W, 833X, 833Y, 833Z, 834F, 834K, 834M, 834N, 834P, 834R, 836E, 836F, 836G, 836H, 836K, 837, 838A, 839A, 840A, 841, 843A, 844, 846A, 847A, 847B, 848, 849A, 850B, 850C, 851A, 852A, 853A, 854A, 855, 856, 857, 858, 859A, 862A, 863, 864, 865A, 866A, 867A, 868, 869, 870A, 871A, 872, 873, 874A, 875, 876, 877A, 878, 879, 881C, 881D, 883, 884, 885A, 886, 887A, 889, 891, 892, 896, 897, 898, 899, 900, 947C, 947D, 949V (deel), 949W (deel), en deel uitmakend van het openbaar domein.

De definitief beschermde onroerende goederen zijn aangeduid op het plan dat als bijlage bij dit besluit wordt gevoegd.

De fotoregistratie van de fysieke toestand van de definitief beschermde goederen wordt als bijlage bij dit besluit gevoegd.

Art. 2. De archeologische site heeft archeologische waarde.

De erfgoedelementen en de erfgoedkenmerken van de archeologische site zijn:

De Romeinse nederzetting:

Uit het samen nemen van de resultaten van de bureaustudie, de veldkarteringen en het geofysisch onderzoek is voor het projectgebied van de Kommel ontegensprekelijk een beeld van een Romeinse vicus ontstaan, een belangrijke nederzettingvorm in de Romeinse tijd. In Vlaanderen konden tot op vandaag slechts een beperkt aantal sites als een vicus geïdentificeerd worden. Geen enkele van deze locaties is voldoende onderzocht om een volledig inzicht te krijgen in dit type nederzetting.

We kunnen voor Dilsen uitgaan van de aanwezigheid van een noord-zuid lopende heirbaan die de Maas volgde, vermoedelijk via verschillende tracés op droge zandleemruggen. Net ten noorden van De Kommel moet zich een kruispunt met een oost-west lopende weg hebben voorgedaan. Deze weg is archeologisch gekend aan de overzijde van de Maas.

De vicus in Dilsen wordt gekenmerkt door lintbebouwing langs een weg. Typisch voor vici zijn de zogenaamde *Streifenhauser*, lange, smalle gebouwen die met hun korte zijde naar de straat georiënteerd zijn. Deze huizen hebben vaak een stenen sokkel en zijn verder opgetrokken in vakwerk. Deze gebouwen waren mogelijk woningen, ateliers of winkels of een combinatie van meerdere functies. Ze werden tot nu toe in Vlaanderen enkel aangetroffen in de vici van Grobbendonk en Tienen.

In bijna alle gekende vici kunnen activiteiten van bronsgieters en/of ijzersmeden aangetoond worden. Ondanks het beperkte onderzoek dat werd uitgevoerd in het projectgebied op de Kommel, kan op basis van het magnetometrisch beeld en enkele vondsten uit het proefsleuvenonderzoek ook van de aanwezigheid van artisanale activiteiten uit gegaan worden. Achter de dense strook van sporen die de bebouwing langs de vicus-weg vertegenwoordigt, zijn achtererven te zien, waar zich tal van bijgebouwen, hekken, kuilen en oventjes voor doen.

In Dilsen getuigt de analyse van al het aardewerk uit veldprospecties van een occupatie vanaf de Flavische periode tot in de eerste helft van de derde eeuw.

Enkele losse vondsten van aardewerk zouden kunnen wijzen op een continuïteit tussen de laat La Tène en de vroeg-Romeinse periode. Daarnaast is op het magnetometrisch beeld een spoor zichtbaar dat op basis van zijn vorm mogelijk in de metaaltijden en/of vroeg-Romeinse periode kan geplaatst worden.

Het Merovingisch grafveld:

Op de site werden twee graven aangetroffen die deel uit maken van een groter grafveld. Het is bekend dat opvallend gelegen ruïnes of resten van speciale gebouwen uit een voorgaande periode een speciale aantrekkingskracht uitoefenden op de vroege middeleeuwen. Het is dan

ook aannemelijk dat de plek waar de twee graven in Dilsen werden aangelegd, naast de weg, centraal in de voormalige vicus, én bij de ruïne van een aanzienlijk gebouw, zorgvuldig werd gekozen.

Beide personen, een man en een vrouw, werden met de traditionele bijgaven van wapens, juwelen en gebruiksvoorwerpen begraven. De overledenen waren op de rug neergelegd in een ruime, bijna vierkante, grafkuil, met de bijgaven op en om het lichaam geschikt.

Op beide graven werd een radiokoolstofdatering en een isotopenonderzoek uitgevoerd. De resultaten hiervan waren erg gelijklopend. Beide graven konden gedateerd worden tussen 600 AD en 660 AD geeft. Uit een combinatie van de beide dateringscurves kon besloten worden dat de beide personen statistisch gezien gelijktijdig begraven kunnen zijn.

Art. 3. Voor de beschermde archeologische site gelden de volgende beheersdoelstellingen:

De bescherming als archeologische site beoogt in de eerste plaats een behoud in situ van de nog aanwezige archeologische sporen (het bodemarchief). Wanneer dit niet meer mogelijk is, moet er door middel van een opgraving steeds voor gezorgd worden dat het aanwezige archeologisch materiaal niet vernietigd of onherroepelijk verstoord wordt.

De belangrijkste bedreigingen waaraan de Romeinse vicus en het Merovingisch grafveld kunnen worden blootgesteld zijn bodemingrepen en erosie. Een beperkt deel van de site is in gebruik als grasland. Door het gebruik als grasland wordt de erosie van het gebied tot een minimum beperkt en bevindt een deel van de archeologische site zich in een stabiele situatie. Algemeen wordt dan ook aanbevolen de huidige grasbegroeiing van de site te handhaven en het huidige grasland niet verder met bomen of struiken te beplanten.

Centraal in het projectgebied staan Canadese populieren. Indien deze bomen worden gezaagd moet vermeden worden dat de stronken machinaal uit de bodem worden getrokken. De kans bestaat dat hierdoor de onderliggende archeologische sporen worden beschadigd. Het is aangewezen om de stronken te laten zitten en indien nodig uit te frezen.

Het merendeel van de site is in gebruik als landbouwgrond. Vooral landbouwactiviteiten vormen een bedreiging, zowel voor landschappelijke als archeologische erosie. Diep bewerkte grond is immers gevoelig voor erosie. Aangezien de archeologische overblijfselen zich dicht onder het maaiveld kunnen bevinden wordt aanbevolen alle werkzaamheden met een ingreep in de bodem zoveel mogelijk te vermijden, in het bijzonder diep ploegen. Een mogelijke piste is die van alternatieve akkerbouw zoals ecologisch ploegen of niet kerende grondbewerking. Het machinaal uitgraven van maaisilo's in de beschermde site dient absoluut vermeden te worden.

Metalen archeologische vondsten die zich onmiddellijk onder het maaiveld in de bodem bevinden kunnen van belang zijn voor de kennis van de beschermde archeologische site. De Code van Goede Praktijk (versie 2.0) stelt daarom in hoofdstuk 33 dat een erkende metaaldetectorist geen vondsten kan opsporen in beschermde archeologische sites.

Het gebruik van een metaaldetector om archeologische vondsten met metalen component op te sporen dient daarom te gebeuren door een erkende archeoloog of door een erkende metaaldetectorist onder de autoriteit van een erkende archeoloog, en dit enkel in het kader van een onderzoek vanuit wetenschappelijke archeologische vraagstelling, of in functie van de opmaak of de uitvoering van een archeologienota.

Art. 4. De zakelijkrechthouder en de gebruiker van de beschermde archeologische site zijn verplicht de instandhouding en het onderhoud ervan te verzekeren door:

- 1° het goed als een goede huisvader te beheren en de nodige voorzorgsmaatregelen te nemen tegen schade ten gevolge van brand, blikseminslag, diefstal, vandalisme, wind of water;
- 2° de toestand van het goed regelmatig te controleren;
- 3° regulier onderhoud uit te oefenen;
- 4° onmiddellijk passende consolidatie- en beveiligingsmaatregelen te nemen in geval van nood.

Art. 5. Voor de volgende handelingen aan de beschermde archeologische site moet een toelating worden aangevraagd:

- 1° het wijzigen van het microrelief;

- 2° elke handeling die een aanzienlijke wijziging van de landschapskenmerken tot gevolg heeft;
- 3° graafwerken in functie van het bouwen, verbouwen of heropbouwen van constructies;
- 4° het plaatsen van ondergrondse leidingen;
- 5° het aanleggen of wijzigen van wegen en paden;
- 6° het aanplanten, vellen en ontstronken van bomen en struiken;
- 7° het scheuren van grasland of het omzetten van grasland in akkerland;
- 8° het eerste diepploegen, diepwoelen en diepspitten (namelijk het scheuren van de ploegzool zonder dat bodem naar boven wordt gebracht en omgeploegd) van akkerland met andere woorden grondbewerking dieper dan 35 cm.

Er is geen toelating vereist voor het onmiddellijk nemen van passende consolidatie- en beveiligingsmaatregelen in geval van nood, noch voor de uitvoering van regulier onderhoud.

Brussel,

12 JUNI 2019

De Vlaamse minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed,

Geert BOURGEOIS